

Klasik Kaynaklarda
**Heterodoks
Dervişler**
ve Heterodoksi

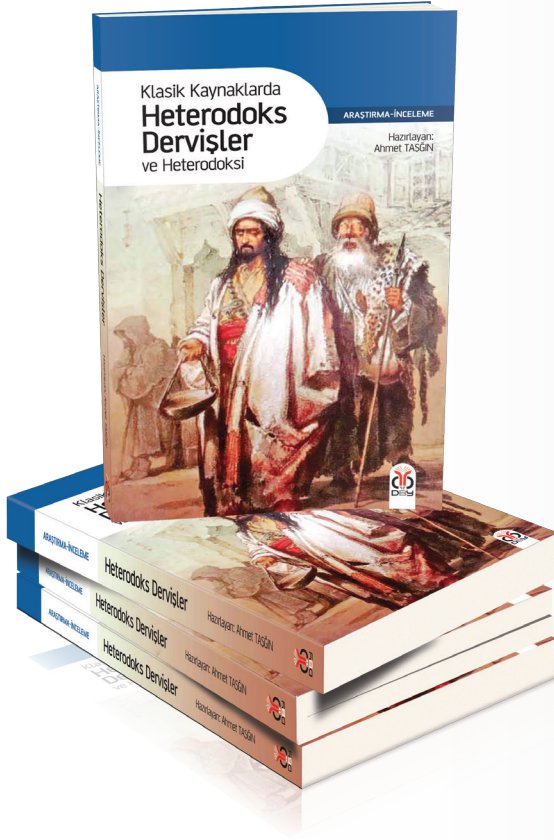
ARAŞTIRMA-İNCELEME

Hazırlayan:
Ahmet TAŞĞIN

Yayına Hazırlayan:
Ahmet Taşğın

ARAŞTIRMA-İNCELEME

Klasik Kaynaklarda
**Heterodoks
Dervişler**
ve Heterodoksi

© DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI, 2012

DBY: 10

Araştırma - İnceleme: 2

ISBN: 978-605-88002-8-1

Sertifika No: 18188

Birinci Baskı:

İstanbul, Şubat 2012

Editör:

Haşim Şahin

Yayın Koordinatörü:

Ersan Güngör

Yayın Yönetmeni:

İrfan Güngörür

Sayfa Düzeni:

DBY

Kapak Tasarım:

Sercan Arslan

Baskı/Cilt:

Şenyıldız Yay. Matbaacılık Ltd. Şti.

Gümüşsuyu Cad. No: 3, K: 2 Topkapı/İstanbul

Tel: 0212 483 47 92 (Sertifika No: 11964)

DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI

Ticarethane Sokak Tevfikkuşoğlu İşhanı No: 11/36

Sultanahmet - Fatih / İstanbul / Türkiye

Tel. - Faks: +90 212 526 98 06

www.dby.com.tr • dby@dby.com.tr

İçindekiler

Önsöz	9
Giriş.....	11

BİRİNCİ BÖLÜM

• Baba İshak ve Baba İlyas	19
Ambarlı Evliya Türbesi	19
Mesudi Hankahı	21
Baba İshak Kefersudi Ayaklanması	23
• Hacı Bektaş	35
• Hacı Bektaş ve Zamanındaki Veliler	39
Hoca Ahmed Yesevî.....	41
Hacı Bektaş'ın Rum'a Yolculuğu.....	42
Taptuk Emre	45
Hacı Bektaş Halifeleri	45
Hacı Bektaş'ın Kerametleri	46
Seyyid Mahmud Hayranî.....	48
Emir-i Çin Osman	50
Seyyid Ahmed-i Kebîr	55

İKİNCİ BÖLÜM

- **Devlet-i Osmâniyye'nin Teessüs ve Tekarrürü**
Devrinde İlim ve Ulemâ..... 131
Arif..... 131
- **Fatih Zamanında Sultan Öyüğü**..... 143
Ahmed Refik..... 143
- **Mazdeizm'in Türk Kavimlerinin İnançları Üzerindeki Etkisi**..... 149
1- Ummandan Geçiş..... 165
2- Testiden Doğan Çocuklar Efsanesi..... 173
3- Beka-yı Beşeriyet Efsanesi..... 181
4- Alangu Efsanesi 186
- **Anadolu'da İctimai Zümreler ve Anadolu İctimaiyatı** . 197
Baha Said..... 197

Kitapta Yer Alan Yazıların Künyesi 215

Geyikli Baba.....	56
Karaca Ahmed.....	57
Ahi Evren.....	58
Musa Abdal.....	61
Abdal Murad.....	62
Doğlu Baba.....	62
• Geyikli Baba	63
• Şeyh Barak	67
706 / 1307 Yılı Olayları.....	67
• Barak	69
• Barak	71
• Barak el-Kırımı	77
• Barak el-Kırımı	79
• Barak Baba Risalesi	81
• Barak	87
1. Şeyh Barak'ın Hayatı.....	90
2. Hicri 706 / 1307 Yılı Olayları.....	91
• Barak Baba	95
• Gül Baba	99
Rumbeyoğlu Fahreddin (Buda) Peşte'de Osmanlı Devleti Büyükelçisi.....	99
• Şeyh Abdurrahman Erzincanî	103
• Fahreddin Acemî	107
• Hurufiler ve Noktaviler	115
• Anka-yı Meşrik	121

Önsöz

Alevilik Bektaşilik araştırmalarının birçok önemli kaynağı arasında yer alanları imkânlar nispetinde temin edildi. Bu kitap yapılan bu seçkinin, okunması, çevrilmesi ve Latin harflerine aktarılmasından oluşmaktadır. Haddizatında yazarın Alevilik Bektaşilik araştırmaları için okuyup toparladığı bu yazılar bir süre sonra epey bir yekûn teşkil etti. Böylece bu çalışma başlı başına bir kitap halini aldı.

Kuşkusuz Alevilik Bektaşilik araştırması başlangıcında bu okumaların ve temin edilip toparlanmasının birçok sebebi sayılabilir. Burada bunlardan sadece iki tanesini dile getirmekle yetineceğiz. Bunlardan ilki yazıların önem ve güncelliğini hâlâ koruyor oluşudur. Diğer bir sebep de Alevilik Bektaşilik konusunda araştırma yapanların veya meraklı ilgili okuyucuların kitapta yer alan yazılardan veya bu yazılarda geçen konulardan haberdar olmalarına karşın yazıldıkları, yayınlandıkları dil ya da alfabeden dolayı yararlanma imkânlarının ya çok az ya da hemen hiç olmayışdır.

Bu yazılar Türk kültürü ve Anadolu din ve sosyal tarih vurgusu ile Alevilik Bektaşilik konulu nadir araştırmalar arasında yer almasına ve hatta olabildiğince dikkate alınmasına rağmen adeta bilinçli görmezlikten gelindi ve bunun sonucu da çok yaygın olarak tanınmadı ve yararlanılamadı. Ancak Arapça ve Farsça dillerine ya da alfabeyle hakim sınırlı sayıda araştırmacının yararlandığı yazılar, Türkiye’de Alevilik Bektaşilik literatürü açısından ayrıcalıklı bir yere sahiptir. Bu önemine

karşın yazılar gün yüzüne çıkarılıp araştırmacıların kullanımına sunulmamıştı. Böylece bu kitapta toplanan yazılar yapılan yeni ilavelerle ilgililerin dikkatine sunuldu.

Bu yazıların hemen tamamı Anadolu'nun dini sosyal yapısı özellikle de Alevilik Bektaşilik tarihi ve Anadolu Türkmenleri arasında İslam'ın algılanma biçiminde yoğunlaşmaktadır. Bu yönüyle yazıların dikkatten kaçırılmaması veya göz ardı edilmemesi gerekirdi. Çünkü bu yazıların merkezi noktasını Anadolu'nun dini sosyal tarihi bakımından rolleri tartışılmayan Baba İlyas, Baba İshak, Hacı Bektaş, Barak Baba, Geyikli Baba, Gül Baba ve Fazlulah Hurufi oluşturmaktadır. Doğal olarak da yazıların önemli bir kısmı bu algının yerleşmesini sağlayan öncülerini etrafında oluşturulmaya dikkat edildi.

Bir diğer önemli husus, iktidar ilişkileri etrafında metnin kurgusunu da görmeye yardımcı olmaktadır. Göçerlikten yerleşikliğe, sözlü kültürden yazılı kültüre evrilirken, yaşanan değişim metinler üzerinden de sürdürülebilir. Bu bakımdan da kitapta yer alan yazıların zaman akışı, siyasi, ekonomik dönüşümünün dini siyasal ideolojik kurguyla iktidarın hegemonyasını gösterecek ipuçlarını da sunduğu da görülecektir.

Çalışma boyunca metinlerin düzeltilmesinde yardımcı olan Eyyüp Tanrıverdi, Canan Seyfeli, Metin Yiğit, Mevlüt Kula ve Esra Doğan'a göstermiş oldukları anlayış ve sabırdan dolayı teşekkür ederim.

Hiç şüphesiz bu çalışmanın da eksikleri ve hataları vardır. Bütün bunlar çalışmayı hazırlayan olarak bana aittir.

Çalışmanın Alevilik Bektaşilik ya da daha genel anlamda Türk kültür tarihi konusunun meraklı okuyucusuna yararlı olacağı umuduyla.

Ahmet Taşğın
Konya, 2012

Giriş

Alevilik-Bektaşilik araştırmaları konusunda geniş bir literatür bulunmasına karşın dönemleri itibariyle bu çalışmalar üzerine bir değerlendirme hemen neredeyse yapılmamıştır. Bu da gösteriyor ki Alevilik-Bektaşilik tarihi kadar Alevilik-Bektaşilik çalışmalarının tarihinin de çalışılması ayrı bir öneme sahiptir ve bu konuda yürütülen çalışmaların seyri açısından yapılması gerekmektedir.

Kitaba konu olan metinlerin yazıldıkları dönemin düşünsel ve iktidar yapısını yansıttığı göz önünde bulundurulmalıdır. İlgili dönemin sosyal, dini ve siyasi yapısında meydana gelen değişimleri bu metinler üzerinden takip edebiliriz. İktidarın değişimi, aygıtları üzerinden düşünsel, sosyal ve dini alana yansımakta, yansıtılmaktadır. Böylece iktidar kendisini bütün alanlarda inşa etmektedir.

İktidarın ideolojik kurgusunun yansıdığı bu metinler, kendi kurucu unsurlarına yabancılaşmakla kalmamakla aynı zamanda olumsuz imgelerle en uzak noktalara kadar göndermekte ve kontrolü ya da gözetlemeyi derinleştirmektedir. Böylece iktidar kendi menşesini inkârı vardiyecek kadar ileri götürmekte, böylece hem kendisini yeni duruma yerleştirmekte hem de menşesi kendisiyle aynı olan toplulukları ürettiği yeni dille kontrol altında tutmaktadır. İşte bu metinler iktidarın kendisine yabancılaşması sonucunu doğurduğu gibi aynı kökenli toplulukları da dışlayacaktır. Bunun güzel örneği Hacı Bektaş hakkında verilen bilgilerdir.

Diğer yandan sosyal değişime paralel olarak topluluğun yeni erkân veya usulle yapılanmaya gittiği de görülebilecektir. Her koşulda topluluğun kendisini var kılacak imkânlarını nasıl oluşturduğu da takip edilecektir. Bunun için de yine Hacı Bektaş hakkında verilen bilgilere bakılabilir.

Alevilik Bektaşilik literatürünün kurgusal takibi, düşünsel dönüşümün ve yeniden insanın seyrini görmeye ve anlamaya yardımcı olacaktır. Bu bakımdan da modern dönem araştırmalarının seyrini ve düşünsel kurgusunun nerelere vardırıldığını görmeyi kolaylaştıracaktır. Bu cümleden olmak üzere son yüzyıldaki modern araştırmaların kurduğu izlek ve bu izlek üzerinden sürdürülen çalışmalarla karşılaşmaktayız. Fakat izleği sürdüren çalışmalar üzerinde yürütülen köken sorgulamaları bir adım öteye ulaşamadığı için, başlangıca dair somut veriler ortaya konulamamaktadır. Diğer yandan modern araştırmaların başlangıca ulaşmayan yoklamaları, haliyle başlangıcın kurgusuna yönelik kazıları da yapamamaktadır. Yüzyıllara yayılan değişim içerisindeki bütün unsurlar sindirilmiş kurguyu, yeni kavramsal çerçeveye sürdürmektedir. Bu nedenle, kadim düşüncel yapının esasını koruyan başlangıç düzeyindeki modern çalışmaların köklerine ilişkin çalışmalar yapılması elzem hale gelmektedir.

Alevilik-Bektaşilik konulu yürütülen çalışmaların ilk örnekleri hatta hemen tamamı İttihad Terakki çatısı altında gerçekleştirilmiştir. Ulusçuluk düşüncesinin beslediği bu çalışmaların ilk örnekleri daha ziyade alan araştırmasına dayanmaktadır. Bilahare hem teorik hem de pratik olarak yürütülen çalışmalar, günümüze kadar etkisini muhafaza etmiştir. Bu ekol daha sonra önemli çalışmalara da imza atmıştı, bu çalışmaların büyük bir kısmı yayınlanmıştır.

Diğer yandan da her bir kaynak kendi içerisinde ayrı birer eserdir. Bu açıdan bakıldığında, burada bu yazıları vermekle

okuyucu açısından yeni bir şeyi ortaya koymuş olduk. Hem yazarın ileri sürdüğü fikirleri hem de yararlandığı kaynaklarda ileri sürülen fikirleri vererek her ikisi arasındaki bütünlüğün görölmesini istedik.

Çalışma iki bölümden oluştu. Birinci bölüm Baba İshak, Baba İlyas, Hacı Bektaş, Geyikli Baba, Barak Baba, Gül Baba, Şeyh Abdurrahman Erzincanî, Fahrüddin Acemî ve Hurufilerden oluşmaktadır. İkinci bölüm ise Osmanlı Devleti'nin Kuruluşu, Fatih Sultan Mehmed dönemi ve Türklerin inançlarında Mazdeizmin etkisini anlatan makalelerden meydana gelmektedir. Bir bakıma birinci bölümden anlatılan şahısların veya bu şahıslar etrafında meydana gelen mevzuların değerlendirilmesinin yapıldığı makalelerden oluşmaktadır.

Yazıların sıralanışının birden fazla düzenlenme yolu olabilir. Yazarların ölüm tarihleri ve yaşadıkları dönemlere göre verilebilirdi. Bir başka yol ise konuların kendi içerisinde tasnifiyle yine eski tarihten başlamak üzere hazırlanması şeklinde olabilir. Bunun haricinde yeni araştırma yazılarının mevcudiyeti göz önünde bulundurulursa eski ve yeni yazıların ayrı birer bölüm halinde verilmesi de diğer bir yöntem olabilir. Biz de bu son yolu tercih edip kadim kaynakları önce, araştırma yazılarını da sonra verdik. Bunlardan ilki Birzali'nin *Tarih*'i ve ardından da Aynî'nin *İkdu'l-Cüman* isimli eseridir. Aynî'deki Barak Baba ile ilgili bölüm, *Amasya Tarihi*'nde de aynen yer almaktadır. Biz her iki eserde de yer alan bilgiyi buraya koymayı uygun bulduk. Çünkü Aynî'nin *İkdu'l-Cüman*'ı Barak Baba ile ilgili en geniş bilginin verildiği kaynaklardan biridir. Böylece Barak Baba ile ilgili kaynaklarda yer alan bilgiler buraya aktarılmış oldu.

Bunun arkasından Âlî'nin *Künhü'l-Ahbar*'ından Hacı Bektaş hakkındaki bilgileri aktardık. Taşköprüzade'nin Osmanlı

ulemasını ele aldığı biyografik eseri *Şakaik-i Numaniye*'deki Geyikli Baba ile ilgili verdiği bilgiyi sadeleştirerek verdik.

Ayrıca literatürde çok fazla bilinmeyen Gül Baba konulu yazıyı da aktardık.

Erdebil Tekkesi'nin Anadolu'daki etkileri bilinmesine karşın tekkenin halifeleri hakkında araştırma neredeyse yoktur. Yine, Tekke'nin etkisine karşın bu etkisini hangi adamlar üzerinden gerçekleştirdiğine ilişkin çalışma da bulunmamaktadır. Bu çalışmalara bir işaret olması hasebiyle küçük bir tuhfe mesabesinde tekkenin Anadolu'daki halifelerinden Şeyh Abdurrahman Erzincanî'nin biyografisini aktardık. Buradan olmak üzere Fatih Sultan Mehmed döneminde Hurufilerin saraya kadar nasıl nüfuz ettiklerini gösteren bir başka örneği de yine *Şakaik-i Numaniye*'den aktardık. Böylece bir silsile izlegi oluşturmaya çalıştık.

Diğer bir kaynak Karakaşzade Ömer Efendi'nin Fazlullah Hurufi ve Hurufiler hakkında bilgi verdiği eseri *Nuru'l-Hüdâ*'dır. Bu eser, Hurufilik konusunun nadir kaynakları arasında yer almaktadır. Yine bu eserdeki ilgili bölümü de sadeleştirdikten sonra verdik.

Ayrıca Muhyiddin Arabî'nin eserine nazire olarak yazdığı *Anka-yı Meşrik* adlı eserinde Haşim Baba Üsküdarî, Mevlevilik aleyhinde ve Bektaşilik lehindeki ifadeleriyle Hacı Bektaş'tan uzun uzadıya bahsederek onu Osman Gazi ile ilişkilendirmektedir. Yazma olan bu eserin Hacı Bektaş Kütüphanesi'ndeki nüshasını sadeleştirerek verdik ve varak numaraları için de [ ] işaretini kullandık.

Araştırma yazılarına gelince; Hüseyin Hüsameddin'in *Amasya Tarihi*'nde yer alan Barak Baba ile ilgili bölümü aynen verdik. Darülfünun *Edebiyat Fakültesi Mecmuası*'nın ikinci sayısında Osmanlı Devleti'nin kuruluşunu konu alan

Arif Bey'in makalesi ve Ahmed Refik'in Fatih zamanındaki vakfiyelerden yola çıkarak Anadolu'da Türklerin kültürel olarak da varlıklarını ortaya koyduklarının göstergesi olan yer adlarına dikkat çekmektedir. Vermiş olduğu yer adları arasında Geyikli Baba'ya ait bir kayıtda bulunmaktadır. Diğer bir makale Edgar Blochet'nin Mazdeizmin Türk inançları üzerindeki etkisini ele alan makalesidir. Bütün bu örneklerin, Anadolu'daki Türklük ve Müslümanlığın farklı açılardan görülebilmesi bakımından buraya alınması isabetli oldu.

Türk Müslümanlığı projesi kapsamında yürütülen çalışmaların sürdürüldüğü Tanzimat sonrası ilk dönemden günümüze, eski harfli Türk Tarihi kaynaklarından yararlanma imkânı her geçen gün daha da azalmıştır. Bunun birçok nedeni arasında özellikle Harf Devrimi çerçevesindeki negatif tutum, beraberinde eski harfli kaynaklara ulaşma kabiliyetini de ortadan kaldırmıştır. Bu durum sadece bu kabiliyetin ortadan kalkmasıyla sonuçlanmamış aynı zaman da psikolojik olarak duygusal bağıllık kopmuş ve kendi tarihine ait kaynaklardan yararlanamama hatta bu kaynaklara karşı güvensizlik oluşmuştur.

Bu harflerle Türkçe'nin yazılması, alfabesinin kurulması, Türk dilinin imkânlarını daralttığı veya Türk sosyal, siyasi, dini aklının kurgusuna dil ve edebiyat yönünden sundukları veya Türk kültürünün kuşatma altında tutulması sorununu tartışmak ile bu alfabeyle yazılı metinlerden yararlanma sorunu arasında büyük mesafeler bulunmaktadır. Mesafenin olaylar üzerinden değerlendirilip teorik kurgudan uzak kalınmasıyla az veya darlığı sonucuna ulaşılması da sorunun anlam kazanmasına imkân sunmamaktadır. Esasen tam da bu noktada karşı ideoloji benimsenmiştir. Hatta eserlerin eski ya da başka bir alfabe ile yazıldığı bu alfabeyi atalarımızın kullandığı gerçeğinden uzaklaşarak "Oryantalist" bir tutuma kayıldığı da görülmüştür. Bunun sonucu olarak da bu kaynakların zamanının

geçtiği ve ihtiyacımızın olmadığı gibi bir algılamayla yeniden kurgulanan kimlik için bugün psikolojik bir isteksizlik hatta güvensizlik ortamı ortaya çıkmıştır.

Alfabeye karşı geliştirilen tutum zaman zaman İttihad Terakki ile başlayan ilk dönem çalışmaları ve Batı’da yürütülen çalışmalarla giderilmeye çalışılmıştır. Esasen batıda yürütülen çalışmalar bu alfabeye yazılan kendi tarihimize ait kaynaklara dayanmakta ve büyük çoğunluğu da yine ülkemizde bulunan eserlere bağlı olarak yürütülmekteydi. Devamında ülkemizde yürütülen çalışmaların da büyük bir kısmı bir süre sonra yukarıda belirtilen araştırmacıların kaynaklarından aktararak veya adı geçen bu çalışmaların tekrarıyla gerçekleştirildi. Doğal olarak bir süre sonra da birbirini tekrar eden çalışmalar ortaya çıktı.

İşte tam da bu noktada bir paradoks yaşıyoruz: Bir yandan bu kaynaklara karşı yukarıda belirtilen gerekçelerle güvensizlik yaşarken, diğer yandan da batıda yürütülen çalışmalar yahut ideolojik kurguyla biçimlendirilmiş araştırmalar şeklinde bu kaynakların mevcudiyetini ve sıhhatini tasdik etmiş oluyoruz. Çünkü kabullendiğimiz noktada bu eserler tarihsel kimliklerinden arındırılmış bir şekilde bizim için yeniden kurgulanmış ve yazılmış olarak sunulmaktadır.

Sonuç olarak burada sıralanan metinler, Alevi Bektaşî topluluklarının yazılı metinler üzerinden serenceminin takip edilmesine önemli ölçüde kolaylık sağlayacaktır. Böylece bugüne dair bilgi düzeyinde kurguların yeniden gözden geçirilmesine imkân sunacaktır. Günümüz Alevi Bektaşî tarihi ve bu tarih içerisinde aktör olarak tanımlanan birçok kişinin hayatı ve faaliyet alanı tartışmaya açılmıştı. Bu kişilere ilişkin kaynakların aktarımı, hem onların biyografilerini öğrenmek hem de tartışmaların sürdürülmesini ve anlaşılmasını kolaylaştırmak açısından son derece faydalı olacaktır.

Birinci Bölüm

Kitapta Yer Alan Yazıların Künyesi

- Hüseyin Hüsameddin, “Ambarlı Evliya Türbesi”, *Amasya Tarihi*, Cilt 1, İstanbul: Dersaadet Hikmet Matbaası, 1327-1330, ss. 181-183.
- Hüseyin Hüsameddin, “Mesudi Hankahı”, *Amasya Tarihi*, Cilt 1, İstanbul: Dersaadet Hikmet Matbaası, 1327-1330, ss. 223-224.
- Hüseyin Hüsameddin, “Baba İshak Kefersudi Ayaklanması”, *Amasya Tarihi*, Cilt 2, İstanbul: Dersaadet Hikmet Matbaası, 1327-1330, s. 362-377.
- Ahmed Taşköprüzade (1495-1561), Arapça’dan çeviren ve zeyil yazan Mecdî Mehmed Efendi, *Şakaik-i Nu’maniye ve Zeyilleri*, Cilt I, Neşre Hazırlayan: Abdülkadir Özcan, İstanbul: Çağrı Yayınları, 1989, s. 44.
- Gelibolulu Mustafa Âli, “Hacı Bektaş”, *Künhü’l-Ahbâr*, İstanbul: 1271, ss. 52-65.
- Ahmed Taşköprüzade (1495-1561), Arapça’dan çeviren ve zeyil yazan Mecdî Mehmed Efendi, *Şakaik-i Nu’maniye ve Zeyilleri*, Cilt I, Neşre Hazırlayan: Abdülkadir Özcan, İstanbul: Çağrı Yayınları, 1989, ss. 31-33.
- Derya Örs, *Tarih-i Olcaytu*, (Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doğu Dilleri ve Edebiyatları (Fars Dili ve Edebiyatı) Anabilim Dalı), Ankara, 1992, s. 108.
- Alemeddin Birzali, *Tarih*, Topkapı Sarayı, III. Ahmed Bölümü, varak 105a-105b.
- Salahaddin Halil Bin Aybek Es-Safedi (1297-1363), *A’yanü’l-Asr ve A’vanü’n-Nasr*, *Tahkik Ali Ebu Zeyd*, Cilt I, Beyrut: Daru’l-Fikri’l-Muasır, 1997, ss. 681-685.
- İbni Hacer El-Askalani (1361-1449), *ed-Dürerü’l-Kamine*.

- Yusuf Tağrıberdi ibni Tağrıberdi, *el-Menhelü’s-Safî ve’l-Müstevfa Ba’de’l-Va’fî*.
- Ziyaüddin Fahri, “Barak Baba Risalesi”, *Hayat Mecmuası*, Cilt 2, Sayı 29, Ankara: 1927, s. 55.
- Bedrüddin El-Ayni (1361-1451), *İkdü’l-Cüman, fî Tarih-i Ehli’z-Zaman*, Tahkik Muhammed Emin, Cilt 4, Kahire: Hey’etü’l-Mısıriyye, ss. 405-406.
- Hüsametdin Hüseyin, “Barak Baba”, *Amasya Tarihi*, Cilt 1, İstanbul: Dersaadet Hikmet Matbaası, 1327-1330, ss. 460-465.
- Rumbeyoğlu Fahrettin, “Gül Baba”, *Tarih-i Osmanî Encümeni Mecmuası*, Üçüncü Sene, Cüz’ü 15, Seri 3, İstanbul: 1328, ss. 962-965.
- Ahmed Taşköprüzade (1495-1561), Arapça’dan çeviren ve zeyil yazan Mecdî Mehmed Efendi, *Şakaik-i Nu’maniye ve Zeyilleri*, Cilt I, Neşre Hazırlayan: Abdülkadir Özcan, İstanbul: Çağrı Yayınları, 1989, s. 78.
- Ahmed Taşköprüzade (1495-1561), Arapça’dan çeviren ve zeyil yazan Mecdî Mehmed Efendi, *Şakaik-i Nu’maniye ve Zeyilleri*, Cilt I, Neşre Hazırlayan: Abdülkadir Özcan, İstanbul: Çağrı Yayınları, 1989, ss. 81-83.
- Karakaşzâde Ömer (1047), *Nuru’l-Hüda li-Men-ihdeda*, İstanbul: Tasvir-i Efkar Matbaası, 1286, ss. 19-23.
- Haşim Baba Üsküdari (.-1783), *Anka-yı Meşrik*, Müstensih Derviş Hüseyin, Hacı Bektaş Kütüphanesi, No 257.
- Arif, “Devlet-i Osmâniyye’nin Tesis ve Tekarrürü Devrinde Alim ve Ulema”, *Darulfünun Edebiyat Fakültesi Mecmuası*, Sayı 2, ss. 137-144.
- Ahmed Refik, “Fatih Zamanında Sultan Öyüğü”, *Türk Tarihi Encümeni Mecmuası*, On Dördüncü Sene No 3 (80), 1 Mayıs 1340, ss. 129-132.
- Edgar Blochet, “Mazdeizm’in Türk Kavimlerinin İtikatları Üzerindeki Tesiri”, (1898’de *Dinler Tarihi Dergisi*’nde yayınlanmıştır), Çeviren Köprülüzade Mehmed Fuad, *Milli Tettebular Mecmuası*, 1915, ss. 125-161.
- Baha Said, “Anadolu’da İçtimai Zümreler ve Anadolu İçtimaiyatı”, *Millî Talim ve Terbiye Mecmuası*, Adet 5 Ağustos 1334, ss. 18-32.

Klasik Kaynaklarda Heterodoks Dervişler ve Heterodoksi

Alevilik Bektaşilik araştırmalarının birçok önemli kaynağı arasında yer alan eserlerden bir seçki yapılarak hazırlanan bu kitaptaki yazılar, Türk kültürü ve Anadolu din ve sosyal tarih vurgusu ile Alevilik Bektaşilik konulu nadir araştırmalar arasında yer almasına ve hatta olabildiğince dikkate alınmasına rağmen adeta bilinçli görmezlikten gelindi ve bunun sonucu da çok yaygın olarak tanınmadı ve yararlanılamadı. Ancak Arapça ve Farsça dillerine ya da alfabeye hakim sınırlı sayıda araştırmacının yararlandığı yazılar, Türkiye’de Alevilik Bektaşilik literatürü açısından ayrıcalıklı bir yere sahiptir. Bu önemine karşın yazılar gün yüzüne çıkarılıp araştırıcıların kullanımına sunulmamıştı. Böylece bu kitapta toplanan yazılar yapılan yeni ilavelerle ilgililerin dikkatine sunuldu.

Bu yazıların hemen tamamı Anadolu’nun dini sosyal yapısı özellikle de Alevilik Bektaşilik tarihi ve Anadolu Türkmenleri arasında İslam’ın algılanma biçiminde yoğunlaşmaktadır. Yazıların merkezi noktasını Anadolu’nun dini sosyal tarihi bakımından rolleri tartışılmayan Baba İlyas, Baba İşhak, Hacı Bektaş, Barak Baba, Geyikli Baba, Gül Baba ve Fazlulah Hurufi oluşturmaktadır.

Bir diğerk önemli husus, iktidar ilişkileri etrafında metinlerin kurgusunu da görmeye yardımcı olmaktadır. Göçerlikten yerleşikliğe, sözlü kültürden yazılı kültüre evrilirken, yaşanan değışim metinler üzerinden de sürdürülebilir. Bu bakımdan da kitapta yer alan yazıların zaman akışı, siyasi, ekonomik dönüşümünün dini siyasal ideolojik kurguyla iktidarın hegemonyasını gösterecek ipuçlarını da sunduğıu da görülecektir.

